

Naturen på vers

Bjørli Lehrmann

Alfeprinsessens glas

Alfeprinsessen Penutten på nitten
sku' holde århundredets hedeste
fest.

Og alting var klaret og ordnet og
tjekket
For intet var godt, hvis det ikke var
bedst.

Men netop som natten sku' starte
med spas
så alfeprinsessen, der manglede
glas

Hvad er et kalas,
vel uden et glas?

Prinsessen som ellers gjor' alle
tilpas
blev pludselig hvas

Men alfeprinsessens snarrådige far
Som både ku' trylle og også var rar
Han lod straks af jorden små
bægre gro frem
så ingen der kom, sku' gå tørstige
hjem

Og går du i skoven, og sætter dig
ned
Et dejligt og fredeligt alfeligt sted
Da ser du på jorden, hvor end der
er plads
Den alfeprinsesses små magiske
glas.

*Små bleggrønne bægre i skovbunden på gamle stubbe. Hvad er det egentlig for noget?
Det er en lav. En svamp, der har optaget alger i sit væv, så den kan udnytte algernes
fotosyntese. Et samliv mellem to arter, og noget af det nøjsomste liv i skoven.
Der findes mange arter, men Bleggrøn bægervlav er meget almindelig.*

Jeg fandt en lille mide
den kravled' i mit hår
og jeg blev ganske henrykt
jeg tænker I forstår

for jeg kan se en fremtid
hvor vi vil føle savn
når vi har fjernet alle dyr,
der ikke var til gavn

Artstab

*Mider er fantastiske oversete dyr.
50.000 midearter har fået navn, men man
antager, at der findes op mod en million arter.
Mange lever i jorden, hvor de nedbryder døde
planter eller æder hinanden, og en del er snyltere.
Vi udrydder i dag hele tiden dyrearter, og masser
af dyr vil være udryddet før de bliver beskrevet.
Fantastiske dyr, som alle har brugt hundreder af
millioner af år på at blive helt perfekte til det, de
gør.*

Vil vi ikke savne dem, når de alle sammen er væk?

Livets farer

Der var en, der råbte "høg"
så vi tro'de, vi sku' dø
og for livet fløj vi bort
durk i ruden, alt blev sort

Det er let at la' sig narre
når de andre råber op
det, der er den største fare,
er dog blindt at følge trop

For mange dyrearter er det en fordel at færdes i flok. For mange øjne ser bedre end to, så farer opdages hurtigere Og så kan man advare hinanden.

Især hvis man ikke konkurrerer om føden, er det en god idé, og de små grønsiskener spiser elle-frø, som der er rigeligt af.

Men der er også farer forbundet med altid at lytte ukritisk til andres advarsler. Især hvis man tilhører nervøse typer som grønsiskener – og mennesker.

Smukke Angelik

Fra tidernes morgen til nu er det skik
at når det bli´r rigtig sommer
så bli´r der holdt fest hos den fri
Angelik
og alle i nærheden kommer

Ja, man kan se ivrige sværme
om Angeliks gæstfrie skærme

Og nektar serveres i skåle
så alle kan drikke tæt
langt mer´ end de fleste kan tåle
for her ta´r man livet let

Så alle bli´r grundigt befugtet
og fru Angelik bli´r befrugtet

Angelik (Angelica sylvestris) er en af vores smukke, store skærmplanter. Hos skærmplanterne sidder mange små blomster samlet i en skærm, som det er meget let at lande og kravle rundt på. Derfor er mange arter af insekter glade for skærmplanter, også de arter, der ikke flyver så godt, som biller og små myg.

Angelik må endelig ikke forveksles med kæmpe-bjørneklo. Angelik er god og hjemmehørende.

Liv og død

Her sidder hun, udmarvet, udslukt og trætt,
hun evner ej mere at gå
hver muskel er tømt og organerne væk
hun ofrede alt for de små.

Men fuldbragt er værket hun levede for
og det er med sikkerhed givet
at hun er tilfreds, for som vi må forstå
er døden nødvendig for livet.

I slutningen af september bærer de fleste korsedderkoppe-hunner modne æg, og de har parret sig, så æggene kan blive befrugtet.

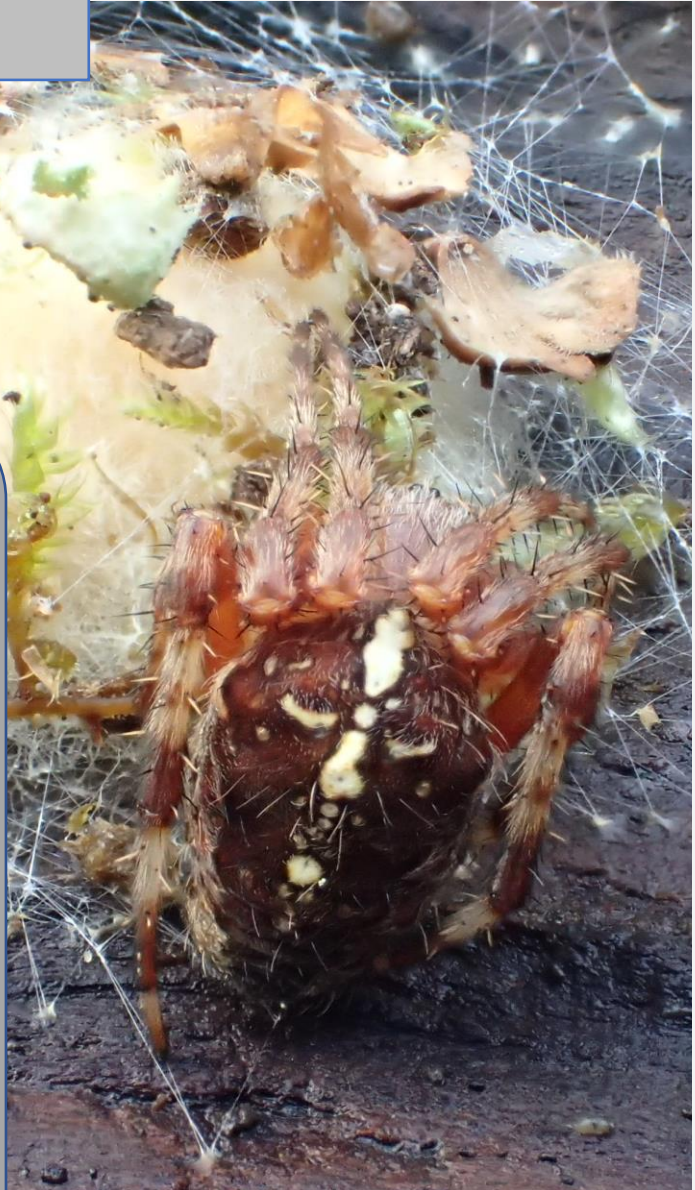
Så mangler de kun at udføre det sidste store stykke arbejde: at lægge æggene.

Æggene lægges på et tæppe, som er spundet under løs bark. De flere hundrede æg klæber let sammen og spindes omhyggeligt ind i flere lag sej silke. Til sidst spindes små stykker plantemateriale ind som camouflagen.

Så er hunedderkoppen brugt helt op. Hun nedbryder sine muskler for at lave så mange æg som muligt, for det er ikke meningen, hun skal overvintre.

Sandsynligheden for at hun kan overleve endnu en vinter er for lille til, at naturen lader hende prøve.

Men hun har opnået alt, hvad hendes liv drejede sig om, og kan en edderkop være lykkelig, så er hun lykkelig.

Alt forgår

En lille plet på kortet
et sted helt uden navn
et lille fugtigt mosehul
til ingen verdens gavn

Men skovens folk de stopped'
ved dette fine sted
og tænkte, "her er skønt",
"her sku' man ku' sidde ned"

Så satte de en træbænk
lige her ved mosens bred -
men det er længe siden
ingen ting kan vare ved

og bænken den er rådnet bort
nu er her kun en sø
det minder mig vemodigt om
at vi engang må dø

Død i naturen er sjældent rigtigt sørgelig. Døde væltede træer vrimler med liv: svampe, biller, bænkebidere, svampedyr og meget andet indfinder sig hurtigt i det store tå' selv bord. Et dødt rådyr myldrer efter få dage af maddiker, der giver mad til masser af småfugle. Man er ikke i tvivl om at døden giver liv.

Men når naturen rummer et menneskeligt element, er det ikke helt det samme. Når jeg ser steder, der tydeligt har været elsket af mennesker, der nu for længe siden er døde og borte, så bliver jeg mindet om, hvor kort tid man er her.

Det er ikke rigtig sørgeligt, men det er vemodigt.

Løvfald

Nu falder tusind blade af
til død i glemte
jordbundslag
hvor svampene de venter

Og svampetråde favner
dem
og ønsker dem
velkommen hjem
til jordens
genbrugscenter

Visne blade ligger ikke længe i skovbunden. De er mad for masser af smådyr, som mider, springhaler, orme og bænkebidere. Men svampene er de vigtigste nedbrydere. Deres fine tråde udskiller enzymer, der nedbryder bladet, så svampen kan vokse.

Næringssaltene gives tilbage til jorden, så træerne kan optage dem og vokse og danne nye blade. Alt genanvendes.

**Oktobers skin
i våde spind
som neonlys
kom ind kom ind**

**Se jeg har pyntet op til fest
kom ind og vær min kære
gæst
velkommen i min stue**

**kom ind og lad mig byde op
giv mig din trætte, slidte
krop
for snart vil alting høre op
si'r årets sidste edderkop
til årets sidste flue**

Vinteren kommer

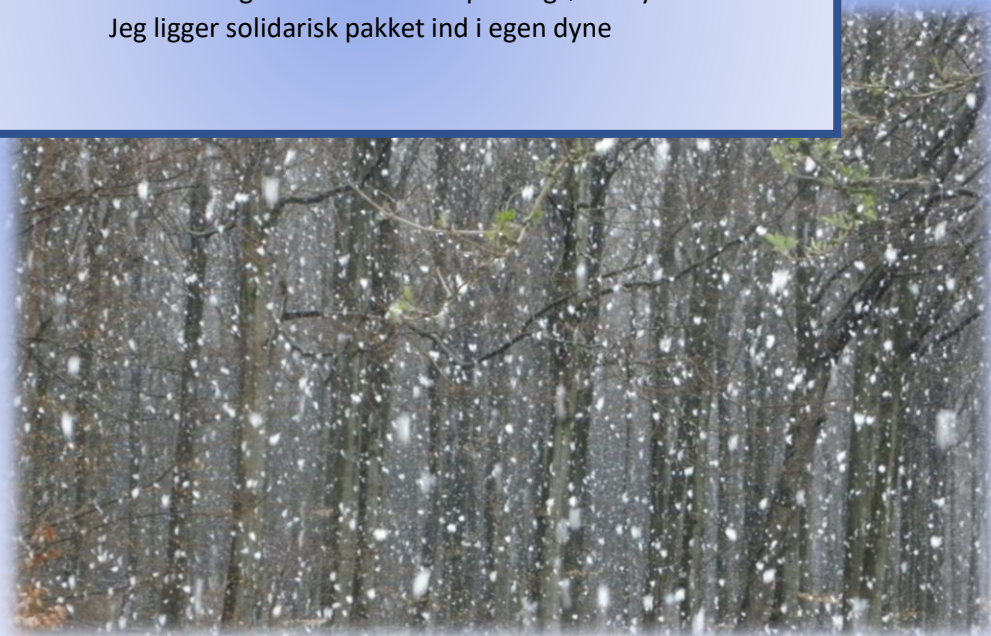

*I oktober måned lukker en del af naturen ned.
Insekter og andre leddyr er vekselvarme, og de kan ikke
holde aktiviteten oppe i frostvejr.
De fleste voksne dyr dør i løbet af oktober, og arterne
overlever som æg, larver eller pupper. Men en del af de
små arter gemmer sig i jorden eller i revner og
sprækker i bark og mellem nåle og visne blade.*

Rigtig vinter

Nu ligger verden frosset fast i dvale, mens det sner
og tykke fugle putter sig i deres egne fjer
for det er koldt og hårdt med intet spor af grønt i syne
Jeg ligger solidarisk pakket ind i egen dyne

*Når man ikke er en lille halemejse, men blot
et menneske, er det tilladt ind imellem at
nyde vinteren indendørs under dynen.*

Synlig viden

Der var engang en bøgekvist, som satte mange bog
og læser man i bøger, kan man blive meget klog
Og li'som grene vokser, og sætter nye skud
kan grene, der er kloge, lade hjernen vokse ud.

Se denne lille grenstump, som ku' blade i en bog
den viser stolt sin hjernebark - den er da også sjov!
Hvem ved, hvad ved kan vide? Kan man ha' træ som
ven?

Har man en krøllet hjerne, hvis man digter om en gren?

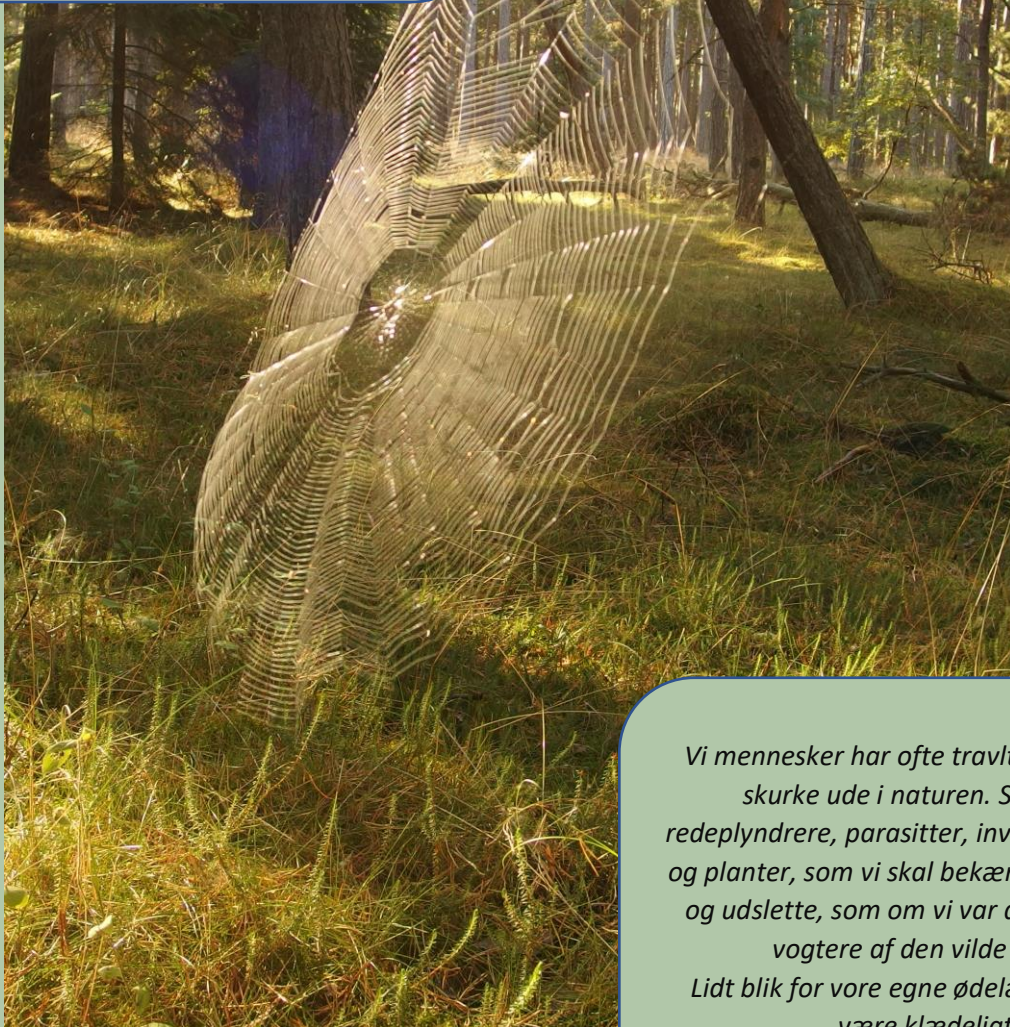
*Gul bævresvamp lyser op i skoven på mørke vinterdage, så man bliver helt glad.
Den gror på mindre, døde grene, hvor den snylter på svampen voksskind. Men denne svamp
kan man ikke se. Den er inde i træet.*

På engelsk kaldes svampen "Yellow brain" – gul hjerne.

Uhyrer

Hun spandt og spandt den hele nat
om morg'nen var hun ganske mat
men da hun skulle give liv
var ingen tid til tidsfordriv

Da dagen kom, da var hun glad
nu var det tid at få lidt mad.
Men netop da, åh nej, åh nej
da kom en kæmpe, stærk og sej
og smadred' alting på sin vej
- og denne kæmpe, det var mig.

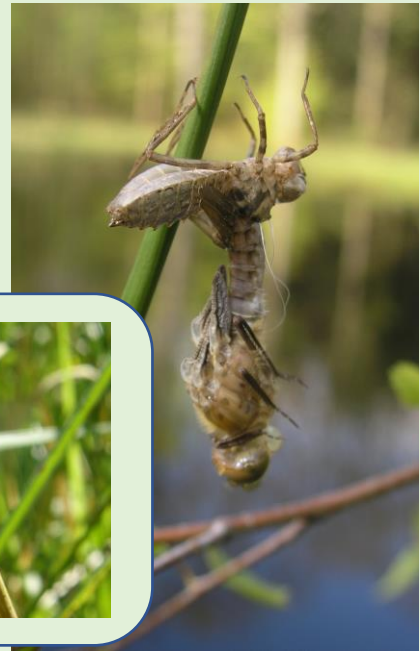
Vi mennesker har ofte travlt med at finde skurke ude i naturen. Skadedyr, redeplyndrere, parasitter, invasive arter. Dyr og planter, som vi skal bekæmpe og slå ihjel og udslette, som om vi var de store, gode vogtere af den vilde natur. Lidt blik for vore egne ødelæggelser ville være klædeligt.

Forvandling

Der kan man altså bare se
miraklerne bli'r ved at ske
Jeg var et væm'ligt mudderkryb
som kravled' rundt i dammens dyb
og åd hvad jeg ku' fange
og gjorde alle bange

Men så en dag
hvor kom det fra?
blev født en længsel i min krop
jeg måtte væk og ud og op
- så kravlet jeg af vand og hud
og folded' mine vinger ud

Og jeg fik nye øjne på
så verden, smuk og grøn og blå
og så mit gamle tomme liv
i huden, som var grå og stiv
- så dette er mit råd til dig
spring ud og find dit sande jeg

*At se guldsmedenes forvandling er en fantastisk oplevelse, som man bør unde sig selv.
Man skal bare besøge et vandhul om morgenen sidst i maj, så vil man kunne finde
guldsmedenymferne, der netop er kravlet op af vandet og som gør sig klar til det store
øjeblik.*

*Guldsmede har ikke fuldstændig forvandling, så der er intet puppestadium. Den færdige
guldsmed kravler blot ud af ryggen på sig selv, og det tager mindre end en time.*

*Det ligner et mirakel, men det er noget meget mere fantastisk, for det er resultatet af at
naturen har øvet sig i flere hundrede millioner år, for at kunne udføre denne forvandling
helt perfekt.*

ROTTENS VALG

En rotte sad i byen og var så
træt så træt
af skumle grå kloakker, og
mad der ej gjorde mæt.
Af slagsmål med familie og
kat og rottemand,
af dameskrig og mudder og
stank af råddent vand.

Da tog den en beslutning,
lod håret vokse langt
i hele halens længde, så fint
og glat og blankt.
Og den fik farvet pelsen, så
den blev ganske rød,
og tyk og tæt og vamset og
herligt silkeblød.

Så drog den imod skoven i
fred og stjernesvær,
her hvæssede den kloen, så
den ku' klatre træer.
Og når et barn på skovtur,
ser glimt af noget rødt
så peger det og siger: "Se et
egern, det er sødt!"

Så kom ej her og sig, at kun
indhold har værdi,
for en gnaver er en gnaver;
men de smukke kan vi li'.

*Verden er uretfærdig. Livet er lettest, hvis
man er smuk.*

*Men selv om der kan være gode grunde til
at bekæmpe rotter, så er der ingen gode
grunde til at hade dem.*

Perspektiv

Stjernerne blinker på himlen,
de si'r, vores liv det er usselt og
kort.

Men fladstjerner blinker tilbage,
og si'r, uden tøven, at livet er
stort!

Alt det materiale som vi levende væsener består af, har engang befundet sig i en stjerne, som for længst er eksploderet. Så uden at nedgøre stjernerne, som da er store og fine, så kan man vist godt hævde, at vi levende væsener er kommet et betydeligt skridt videre.

Hasselkærlighed

En tidlig dag i marts går hver
hasselbusk i brunst
Så ser man tusind hanner
kæmpe vildt om nogens
gunst

De maser og de puffer, de
skubber og de prøver
at sprede deres pollen, så
hele busken støver.

Men man skal kikke nøje,
med lup og energi
hvis man skal finde målet for
det store frieri

Da, ganske sky og varsom
fra bunden af et skud
man ser en lille dame stikke
føletråde ud.

Hun tror måske hun er i nød,
det er dog helt forkert.
Men nød det vil hun blive
skønt hun er så vildt genert.

Hasselbuskene springer som regel ud i marts. De lange, støvende hanrakler er tydelige, men hunblomsterne er gemt inde i små knopper, og kun deres røde støvfang stikker ud.

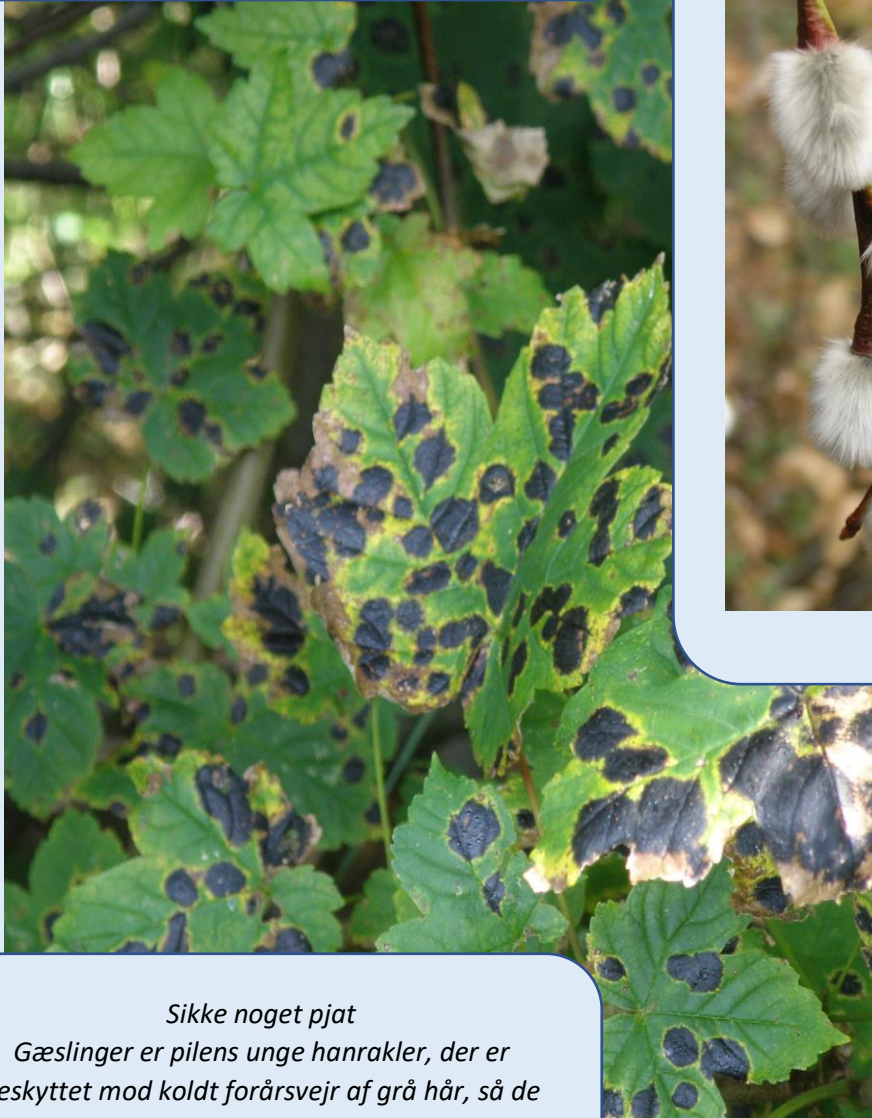
Hvis vinden bringer pollen fra hanraklerne over på støvfanget udvikles hasselnødder.

Årstider

Når våren den kommer med mildere vinde
får pilen de blødeste gæslinger

Men når det bli'r efterår hænder det ofte
at ahorn får sortbrune mæslinger

*Sikke noget pjat
Gæslinger er pilens unge hanrakler, der er
beskyttet mod koldt forårsvejr af grå hår, så de
ligner gåsens unger.
Og ahornens mæslinger er en svamp, der hedder
rynkeplet.*

Svampeplukningens farer

En Lysstokket mørkhæt
kom frem på en mørk nat
med hele familien
som ikke var få
Og alle bar stokke
og hatte med slør
for selv om du nok ikke vidste det før
er Lysstokket mørkhæt en anelse skør.

Men ikke så skør som de virkeligt
skøre
hvis hatte er røde og væsentligt større
Nej, skørhætte, dem bør du slet ikke
røre
for skørhed kan smitte, og tænk bare
at
en dag vil du muligvis selv gå med hat.

*Mange svampe har meget
inspirerende navne.
Lysstokket mørkhæt er en
almindelig lille brun svamp, som
pludselig dukker op i store
mængder på træstubbe, som den
nedbryder.*

*Skørhætte er også almindelige i
skovbunden. De fleste har klare
farver på hatten. Mange er røde.*

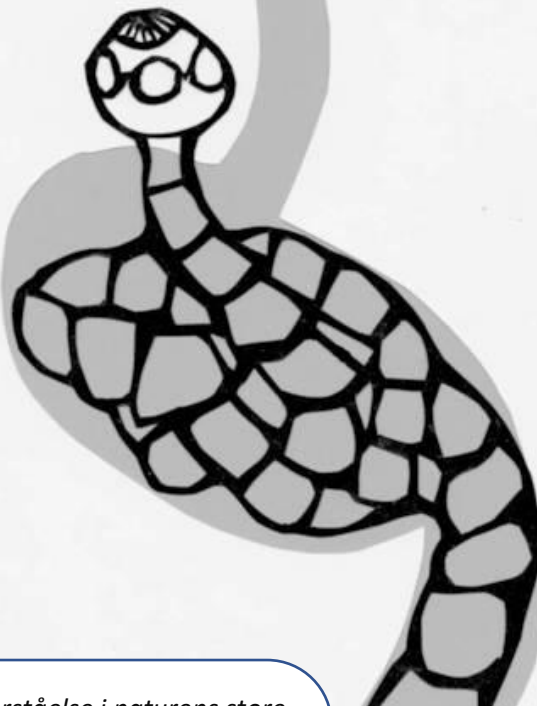
*Ingen af disse svampe er giftige,
men de kan heller ikke spises.
Skønne er de dog at se.*

Naturens mangfoldighed

En kattekillling, den er sød
En kronhjort, den er flot
En løve imponerer,
og en solsort synger godt

Men elsker man for alvor vor natur
i al dens form
Så ser man også storhed i en
krøllet bændelorm

Snyltere er ikke en fejl, ikke en misforståelse i naturens store drama.

Alle væsener prøver på at overleve og formere sig, og ingen måde er mere korrekt og ædel end en anden. Og set fra en plantes synspunkt er alle dyr snyltere.

Desuden er parasitterO fantastisk spændende, med alle deres vilde tilpasninger. Og selv om man ikke vil have dem boende i sig, så fortjener de mere end et "ad!".

Små oplevelser

Hvis nu man var latterligt lille
så ku' man i skoven gå
og dér finde bleggrønne bjerge
med tusind trompeter på

Og man kunne finde kogler
og gemme sig inden i
og sove i mystiske grotter
mens ukendte dyr gik forbi

Og man kunne ride på biller
og få sig en mide-ven,
og når man ku' lugte kaffe
så ku' man bli' voksen igen

*Verden bliver stor og fantastisk, når man
får øjnene op for det mindste.*

*Bare sætte sig ned i skovbunden, og se
hvad man kan finde. Hvert vissent blad
kan rumme liv, som man aldrig har set
før.*

*Og så er det oplevelser man kan få lige
uden for døren.*

Sådan er livet

Vi lever et sted, hvor man æder hinanden
de store de æder de små
hvis ikke de små flytter ind i de store
og maser og graver og bider og borer
og gnaver i lever og nyrer og hjerte
hvorved de forvolder ulidelig smerte

Vi bor i en verden, hvor alle er mad
fra orme til hvaler, hver svamp og hvert
blad

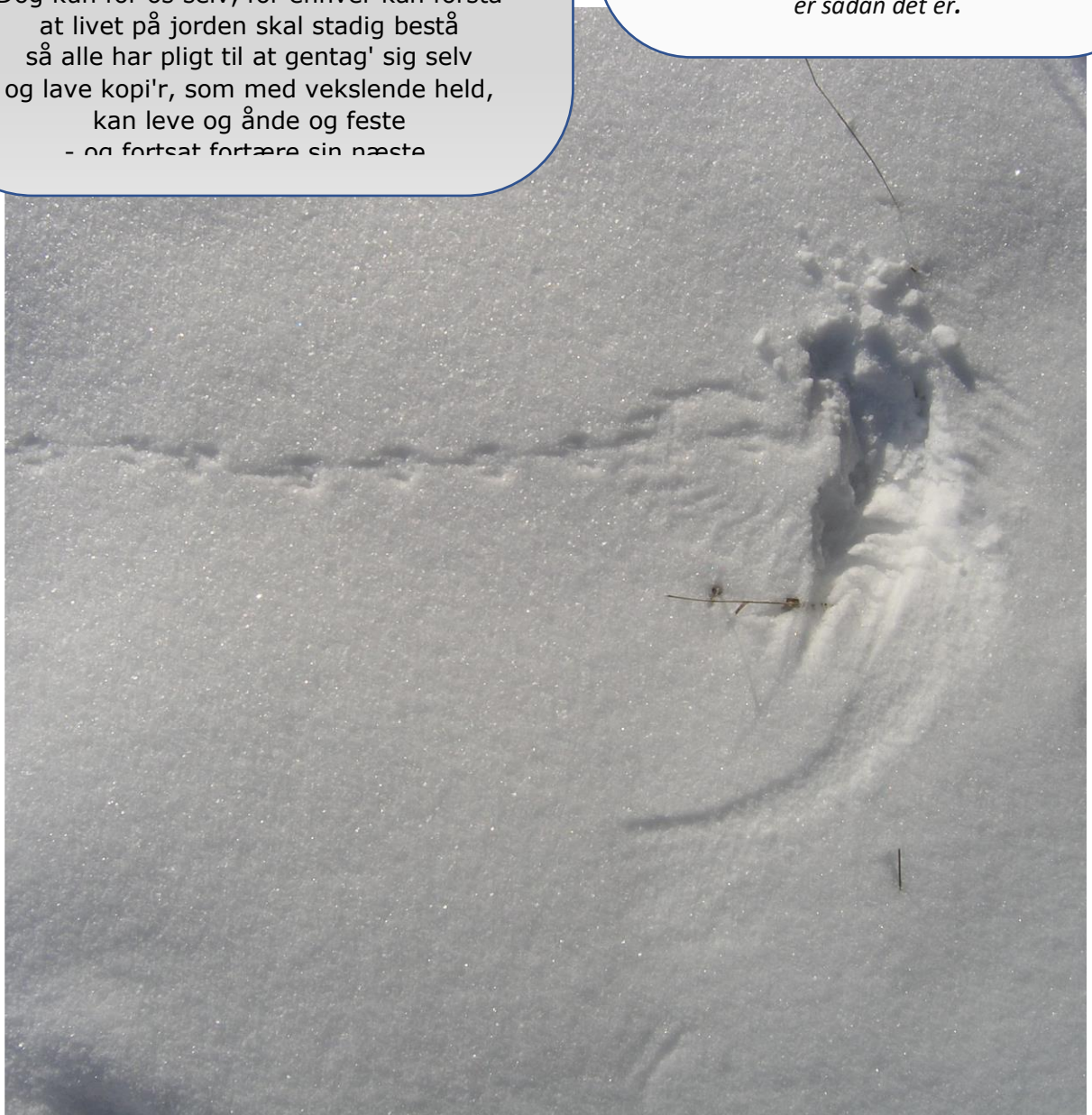
For liv skal ha' stof og en del energi
for ej at forsvinde i ren entropi

Og intet, der lever, kan selv sige stop
så først, når vi dør, hører blodbadet op.
Dog kun for os selv, for enhver kan forstå
at livet på jorden skal stadig bestå
så alle har pligt til at gentag' sig selv
og lave kopi'r, som med vekslende held,
kan leve og ånde og feste
- og fortsat fortære sin næste

*Det er sådan naturen er indrettet.
Livet er en kamp, for alt levende prøver på
at overleve og formere sig i en verden med
begrænsede ressourcer. Der er ikke plads til
alle.*

*Derfor må de fleste levende væsener dø,
før de bliver voksne. Og det er ikke
sørgeligt, for det er derfor, livet udvikler
sig. Ingen af de millioner af levende
væsener, der findes på jorden i dag, ville
eksistere, hvis ikke evolutionen havde
udviklet dem. Og det er sket ved hele tiden
at fjerne dem, der ikke var godt nok
tilpassede.*

*Det er ligegyldigt, om vi synes om det. Det
er sådan det er.*

En mus sad i skoven og spiste
et agern der smagte så godt
og tænkte taknemligt på egen
der skænkede sin næring bort

Tak eg, sagde vor mus, for dit storsind
du gi'r mig min føde let
Åh nej, sagde egen, hold inde,
i unger du æder dig mæt!

Men dog, tænkte musen forskrækket
de agern må graves ned.
Så kan jeg en dag uden opsyn,
dem spise i ro og fred.

Derfor samler musen til bunke
Men vint'ren bli'r aldrig ved
Og tænk, derved sikrer den Egen
fra nu og til evighed

Brug for hinanden

Egen danner ikke agern, for at de skal blive spist. Den næring, der findes i agernet er beregnet til det spirende egetræ, ikke til mus og egern og snudebiller. Derfor er agern meget bitre Fulde af garvesyre.

Men mus og egern spiser alligevel agern, og de graver agern ned som forråd. Og dette er en stor fordel for egetræet, for de agern, der ikke bliver spist ligger godt beskyttet under jorden, hvor rødderne ikke tørrer ud.

Livet i gallen

Jeg er i en hule
højt over vor jord
den er en kugle
i hvilken jeg bor
og hulen er dejlig
har vægge af mad
jeg æder og æder
og føler mig glad
men dagen den
kommer
hvor det er forbi
Jeg falder til jorden
og gnaver mig fri
men alt er forventet
jeg har gjort mig klar
for nu har jeg vinger
og flyver herfra

De sjove galæbler, som man kan finde på undersiden af egeblade, fremkommer ved at en lille galhveps lægger et æg inde i en bladnerve.

Ægget er imprægneret med nogle plantehormoner, som får egebladet til at danne den flotte galle, og en lille bladhvepselarve kan vokse inden i ved at æde af vævet.

Om efteråret falder gallerne ned og den lille færdige galhveps gnaver sig ud.

En zinkbalje så jeg i mosens kant
et vidne om tider der kom, og som svandt
hvor affald blev brugt mod værdiløs natur
som bare lå hen uden mål og struktur
som ikke ku' dyrkes og ej gi' profit
for den slags natur så man frygtelig tit.

Men mennesker lærte at styre alt
og følte så pluds'li', at noget var galt
når alting var tæmmet og planlagt og
tamt
så var det vor egen natur, der blev ramt
og det som var urørt fik atter værdi
nu er det det vilde, de fleste kan li'

Tiderne skifter

*For 50 år siden var det helt
almindeligt, at vandhuller på
markerne blev fyldt op med
diverse affald som gamle
køleskabe og
landbrugsredskaber. Så kunne
man til sidst køre jord på, så
området kunne dyrkes, for den
slags ligegyldig smånatur havde
ingen værdi.
Og vores landskab blev ensartet,
artsfattigt og trist.*

Store oplevelser

Der er men'sker, der svømmer med
hajer
de nyder det sus
der er som en rus
når døden bli'r snydt for en sejr

Mens andre vil bade med hvaler
de søde delfiner
ser ud som de griner
så glemmer man sorger og kvaler

Men skal man ha' drivvåde fusser
så tror jeg nu selv
det mest bringer held
at soppe med haletudser

*I maj er vores vandhuller fulde af haletudser. Stikker man
fødderne i vandet, kommer de svømmende og gnaver døde
hudceller af fødderne med deres små munde, mens de
logrer med halen.*

Det er en herlig oplevelse, som ikke koster en krone.